ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՈՒՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի
տնօրեն
Մ. Ա. Քալաշյան

____

« 04 » հուլիսի 2025 թ

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Քաղաքացիական իրավունքի և քաղաքացիական դատավարության իրավունքի

Հեղինակ՝ դասախոս Խաչատրյան Դ. Ա.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Միջազգային ներդրումային իրավունք

Մագիստրոսի կրթական ծրագիր՝ 042101.05.7 «Գործարարական իրավունք»

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.7 «Իրավագիտություն»

Դասընթացի անոտացիան

«Միջազգային ներդրումային իրավունք» ուսումնական առարկան ներկայացնում է արդիական խնդիրների խորացված ուսումնասիրություն՝ դոկտրինի, միջազգային և ներպետական իրավակարգավորման, ինչպես նաև միջազգային ներդրումային վեճերի լուծման ոլորտում իրավակիրառական պրակտիկայի վերաբերյալ:

Առարկայի առաջին մասը նվիրված է միջազգային ներդրումային արբիտրաժի տեսական հիմքերին, ներառյալ դրա ծագման, ձևավորման և ժամանակակից իրավակարգավորման հիմնարար հարցերը, ինչպես նաև արբիտրաժի իրավազորությունը, վեճերի ընդունելիությունը և պայմանագրային ու միջազգային-իրավական պարտավորությունների փոխհարաբերությունը: Քննարկվում են նաև օտարերկրյա ներդրողների իրավական ռեժիմները և նրանց իրավունքների պաշտպանության ու պետությունների շահերի միջև հավասարակշռությունը:

Առարկայի երկրորդ մասը կենտրոնանում է ներդրումային արբիտրաժի ոլորտում գործնական աշխատանքի վրա, ներառյալ վեճերի լուծման ընթացակարգերի իրավակարգավորման հիմքերի ուսումնասիրությունը և արբիտրաժային տրիբունալի ձևավորումը:

Դասընթացի նպատակը և խնդիրները

«Միջազգային ներդրումային իրավունք» ուսումնական առարկայի յուրացման նպատակը ուսանողներին ապահովելն է տվյալ իրավունքի ճյուղի հիմքերի և աղբյուրների խորացված գիտելիքներով ու ըմբռնումով, դրանց փոխկապակցության և զարգացման վերաբերյալ պատկերացմամբ: Նրանք նաև պետք է տիրապետեն միջազգային ներդրումային արբիտրաժների իրավական դիրքորոշումների և պրակտիկայի ձևավորման օրինաչափություններին, ինչպես նաև ձեռք բերեն հիմնական հմտություններ ներդրումային վեճերի լուծման գործընթացում աշխատելու համար:

Սա ներառում է հետևյալ նպատակները.

1. Միջազգային ներդրումային արբիտրաժի տեսական հիմքերի խորացված ըմբռնում, ներառյալ դրա ծագումը, զարգացումը և հիմնական հասկացությունները:
2. Իրավունքի աղբյուրների ուսումնասիրություն միջազգային ներդրումային արբիտրաժի ոլորտում, ինչպիսիք են միջազգային պայմանագրերը, սովորույթները, արբիտրաժային դատարանների որոշումները և այլ աղբյուրներ:
3. Միջազգային ներդրումային արբիտրաժների պրակտիկայի վերլուծություն, ներառյալ արբիտրաժային տրիբունալների որոշումների ուսումնասիրությունը և դրանց կիրառման միտումների գնահատումը:
4. Ներդրումային վեճերի լուծման գործընթացում աշխատանքի հմտությունների զարգացում, ներառյալ փաստարկների ձևակերպումը, փաստաթղթերի պատրաստումը, լսումներին մասնակցությունը և կողմերի ու փորձագետների հետ փոխգործակցությունը:
5. Ներդրումային արբիտրաժի հիմքում ընկած հիմնական սկզբունքների և հասկացությունների ըմբռնում, ինչպիսիք են արբիտրաժային դատարանի

իրավազորությունը, վեճի ընդունելիությունը, որոշումների պարտադիր լինելը և այլ հարցեր:

Այս նպատակները հնարավորություն են տալիս ուսանողներին զարգացնել այնպիսի կոմպետենցիաներ, որոնք անհրաժեշտ են ներդրումային արբիտրաժային գործընթացին հաջող մասնակցելու և իրավունքի տվյալ ոլորտում իրենց ներդրումն ունենալու համար:

Դասընթացի մուտքային պահանջները

Առարկայի հաջող յուրացման համար ուսանողները պետք է տիրապետեն գիտելիքների՝ միջազգային իրավունքի և միջազգային մասնավոր իրավունքի հիմնական աղբյուրների վերաբերյալ, միջազգային մասնավոր իրավունքում սեփականության և ներդրումների կարգավորման հիմունքների, ինչպես նաև միջազգային մասնավոր իրավունքի սուբյեկտների և միջազգային քաղաքացիական դատավարության կարգավիճակի մասին:

Նաև կարևոր կոմպետենցիաներ են՝ դատական և արբիտրաժային պրակտիկայի վերլուծությունը, գիտական գրականության, վերլուծական և վիճակագրական նյութերի հետ աշխատանքը:

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող գիտելիքները և կարողությունները

Դասընթացի յուրացման արդյունքը ապահովում է անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների համապատասխան ՌԱԾ-ի վերջնարդյունքներին:

Գիտելիքներ ՝

Իմանալ ներդրումային իրավունքի հիմնական դրույթները, դրա առանցքային հասկացությունների և կատեգորիաների, ինստիտուտների էությունը, ինչպես նաև ներդրումային գործունեության սուբյեկտների և ներդրումային իրավահարաբերությունների իրավական կարգավիճակը:

Հմտություններ ՝

Կարողանալ գործածել ներդրումային իրավունքի իրավաբանական տերմիններն ու կատեգորիաները, վերլուծել իրավաբանական փաստերը և դրանց հետ կապված առաջացող ներդրումային իրավահարաբերությունները, վերլուծել, մեկնաբանել և ճիշտ կիրառել ներդրումային իրավունքի նորմերը, ընդունել որոշումներ և կատարել գործողություններ՝ օրենքին համապատասխան, իրականացնել նորմատիվ իրավական ակտերի իրավական փորձաքննություն, տալ որակյալ իրավաբանական եզրակացություններ և խորհրդատվություն, ինչպես նաև ճիշտ կազմել և ձևակերպել իրավաբանական փաստաթղթեր:

Կարողունակություններ (կոմպետենցիան)՝

- *ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն՝*

Տիրապետել ներդրումային իրավունքի իրավաբանական տերմինաբանությանը, միջազգային պայմանագրերի և ներդրումային օրենսդրության ակտերի հետ աշխատելու հմտություններին, ինչպես նաև տարբեր իրավական երևույթների վերլուծության, իրավական խնդիրների լուծման և ներդրումային իրավունքի նորմերի կիրառման հմտություններին:

Դասավանդման եղանակները և մեթոդները

Դասընթացի տեղն ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է « Այլընտրանքային բաժնում »՝ 3 ակադեմիական կրեդիտ (108 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 16 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 1ին ուսումնական տարվա 2րդ կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	**Ընդամենը, ակադ. ժամեր**
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	**108**
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	**32**
1.1.1. Դասախոսություններ	**16**
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	**16**
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝(նշել)	**76**
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	**ստուգարք**

Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսու-թյուններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	**2=3+4**	**3**	**4**
Թեմա 1. Միջազգային ներդրումային իրավունք. ծագում, ձևավորում, ներկա վիճակ և քննադատություն:	**4**	**2**	**2**
Թեմա 2. Միջազգային ներդրումային արբիտրաժում վեճերի քննության ընթացակարգի հիմունքները:	**4**	**2**	**2**
Թեմա 3. Միջազգային ներդրումային արբիտրաժի իրավասությունը:	**4**	**2**	**2**
Թեմա 4. Ներդրումային արբիտրաժի իրավասությունը **ratione materiae** և **ratione temporis**: Ներդրողի ներկայացված պահանջների ընդունելիությունը:	**4**	**2**	**2**
Թեմա 5. Օտարերկրյա ներդրողների իրավունքների պաշտպանության միջազգային ստանդարտներ: Անօրինական էքսպրոպրիացիայից պաշտպանություն:	**4**	**2**	**2**
Թեմա 6. Օտարերկրյա ներդրումների ռեժիմներ:	**4**	**2**	**2**
Թեմա 7. Միջազգային ներդրումային արբիտրաժում վնասի հատուցում և վնասների հաշվարկ:	**4**	**2**	**2**
Թեմա 8. Արբիտրաժային որոշումների քննություն և կատարում:	**4**	**2**	**2**
Ընդամենը	**32**	**16**	**16**

Դասընթացի թեմաների բովանդակությունը

***Թեմա* 1.** Միջազգային ներդրումային իրավունք. ծագում, ձևավորում, ներկա վիճակ և քննադատություն:

***Թեմա* 2.** Միջազգային ներդրումային արբիտրաժում վեճերի քննության ընթացակարգի հիմունքները:

***Թեմա* 3.** Միջազգային ներդրումային արբիտրաժի իրավասությունը:

***Թեմա* 4.** Ներդրումային արբիտրաժի իրավասությունը **ratione materiae** և **ratione temporis**: Ներդրողի ներկայացված պահանջների ընդունելիությունը:

***Թեմա* 5.** Օտարերկրյա ներդրողների իրավունքների պաշտպանության միջազգային ստանդարտներ: Անօրինական էքսպրոպրիացիայից պաշտպանություն:

***Թեմա* 6.** Օտարերկրյա ներդրումների ռեժիմներ:

***Թեմա* 7.** Միջազգային ներդրումային արբիտրաժում վնասի հատուցում և վնասների հաշվարկ:

***Թեմա* 8.** Արբիտրաժային որոշումների քննություն և կատարում:

Դասընթացի ապահովվածությունը գրականությամբ

1. Архипов Д. А. Распределение договорных рисков в гражданском праве. Экономико-правовое исследование. – М., 2012.

2. Бенова В.И. Классификация способов альтернативного разрешения споров // Пробелы в российском законодательстве. – 2013. – № 5.

3. Брагинский М. И, Витрянский В. В. Договорное право. Книга первая. Общие положения.

– М., 2009.

4. Бычков А. Новая жизнь третейских судов// Новая бухгалтерия. – 2016. – №7

5. Бьюзен Т., Гриффитс К. Супермышление в бизнесе / пер. с англ. Ю. И. Герасимчик. – Минск, 2014

6. Воронецкий П.М. Некоторые причины непопулярности института медиации в Российской Федерации // Российская юстиция. – 2016. – № 3.

7. Гайдаенко Шер Н. И. Обязательная медиация: опыт Италии // Третейский суд. – 2012. – № 1.

8. Гайдаенко Шер Н. И. Формирование системы альтернативных механизмов разрешения споров: бесконфликтное общество как основа противодействия коррупции.

9. Гайдаенко Шер Н.И. Альтернативные механизмы разрешения споров как инструмент формирования благоприятной среды для предпринимательской деятельности (опыт России и зарубежных стран): монография / отв. ред. Н.Г. Семилютина. М.: ИЗиСП, ИНФРА-М, 2016.

10. Гайдаенко Шер Н.И. Профессиональные стандарты медиатора и международные стандарты качества: вопросы совместимости // Третейский суд. 2015. N 2/3 (98/99).

11. Грешников, И. П. Международный, иностранный и внутренний арбитраж / И. П. Грешников // Третейский суд. – 2005. – № 2.

12. Давыденко Д. Л. Мировое соглашение и мировая сделка: соотношение понятий // Вестник ВАС РФ. – 2008. – № 12

13. Давыденко Д.Л. Медиация как примирительная процедура в коммерческих спорах: сущность, принципы, применимость // Хозяйство и право. – 2005. – № 5.

14. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта. – СПб.: Лань, 2013.

15. Добролюбова Е.А. Медиация в системе способов защиты прав предпринимателей: Дис. ... канд. юрид. наук. / Е.А. Добролюбова – М., 2012.

16. Елисеев, Н. Г. Краткий комментарий к Гражданскому процессуальному уложению Германии [Электронный ресурс] / Н. Г. Елисеев. – Система ГАРАНТ.

17. Ерпылева Н.Ю. Международный коммерческий арбитраж: институционно-нормативный механизм правового регулирования // Законодательство и экономика. 2011. N 1.

18. Зыкин И. С. Мирное урегулирование споров под эгидой Международного коммерческого арбитражного суда // Актуальные проблемы международного коммерческого арбитража: к 70-летию Международного коммерческого арбитражного суда при Торговопромышленной палате Российской Федерации / отв. ред. А. С. Комаров. – М., 2002.

19. Иванова С.В. Медиация как альтернативный способ урегулирования споров // СПС «КонсультантПлюс», 2018.

20. Калашникова С. И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции. – М., 2011.

21. Козюк М.Н. Медиация в социальном и правовом государстве // Государственная власть и местное самоуправление. 2018. N 3.

22. Колясникова Ю. С. Примирительные процедуры в арбитражном процессе : автореф. дис. … канд. юрид. наук. – Екатеринбург, 2009. –

23. Конвенция Организации Объединенных Наций о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений (Нью-Йорк, 10 июня 1958 года) // Вестник ВАС РФ. 1993. N 8.

24. Кравцов А.В. Третейские суды в России // Управленческие науки. – 2014. – №4 (13)

25. Кравченко А.А. Регулятивные и охранительные формы реализации способов защиты гражданских прав // Актуальные проблемы российского права. – 2014. – № 7 (44).

26. Кудрявцев М. Вопросы примирительных процедур в Соборном Уложении 1649 года // Вестник восстановительной юстиции. – 2011. – Вып. 8.

27. Кудрявцев М. Традиционные формы примирения в обычаях русского народа (из истории общинного самоуправления в России) // Традиционные практики урегулирования конфликтов // Материалы ежегодного семинара 2010–2014 гг. (сборник). – М.: МОО Центр «Судебно-правовая реформа», 2014.

28. Кучинская Е.Н., Гасанов А.М. Актуальные вопросы становления и развития медиации в России // СПС «КонсультантПлюс».

29. Лаврова Н.М., Лавров В.В. Медиация. Принятие ответственных решений. – М.: Институт консультирования и системных решений, 2013.

30. Мазовка Е.Н. Преимущества медиации в арбитражном процессе // Социально-экономические исследования, гуманитарные науки и юриспруденция: теория и практика. – 2015. –№ 1.

31. Носырева Е. И. Альтернативное разрешение споров в США. – М., 2005.

32. Носырева Е. И. Примирительные процедуры и международный коммерческий арбитраж // Международный коммерческий арбитраж: современные проблемы и решения : сборник статей к 75-летию Международного коммерческого арбитражного суда при Торгово-промышленной палате Российской Федерации / под ред. А. С. Комарова ; МКАС при ТПП РФ. – М., 2007

33. Носырева Е.И., Фильченко Д.Г. Развитие медиации в России: теория, практика, образование: сб. ст. /. – М.: Инфотропик Медиа; Берлин, 2012

34. Ойгензихт В. А. Альтернатива в гражданском праве. – Душанбе, 1991.

35. Подшибякин Д. Н. О деятельности Торгово-промышленной палаты РФ по развитию и популяризации способов альтернативного разрешения споров и совершенствованию законодательства о третейском разбирательстве в 2014 году // Третейский суд. – 2015. – № 1.

36. Позднышева Е. В. К вопросу о принципе эквивалентности гражданских правоотношений // Гражданское право и современность : сборник статей, посвященный памяти М. И. Брагинского ; под ред. В. Н. Литовкина и К. Б. Ярошенко. – М., 2013.

37. Полякова В. Э. Предварительный договор в праве России и Германии : автореф. дис. … канд. юрид. наук. – М., 2015.

38. Попова Ю.А. Судебная медиация как резерв снижения судебной нагрузки: проблемы теории и практики // Судья. 2018. N 8.

39. Попондопуло В.Ф.. Международное коммерческое право: Учебное пособие – М.: Омега-Л, 2004.

40. Постанюк В. Третейское разбирательство: проблемы и перспективы // Новая бухгалтерия. – 2015. – № 10.

41. Рожкова М. А. Глава V. Мировое соглашение // Рожкова М. А., Елисеев Н. Г., Скворцов О. Ю. Договорное право: соглашения о подсудности, международной подсудности, примирительной процедуре, арбитражное (третейское) и мировое соглашения ; под общ. ред. М. А. Рожковой. – М., 2008

42. Рожкова М.А. Об утверждении в арбитражных судах медиативных соглашений в качестве мировых // Хозяйство и право. 2011. N 2.

43. Руководство МСКА по толкованию Нью-Йоркской конвенции 1958 г. : пособие для судей / Междунар. совет по коммерч. арбитражу. – М., 2012. –С.91., Секретариат ЮНСИТРАЛ Руководство по Конвенции о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений (Нью-Йорк, 1958 год)

44. Севастьянов Г.В. Альтернативное разрешение споров: понятие и общие признаки // Третейский суд. – 2006. – № 2.

45. Севастьянов Г.В. Теоретические основы альтернативного разрешения споров: концепция частного процессуального права // Хрестоматия альтернативного разрешения споров:Учебно-методические материалы и практические рекомендации / Сост. Г.В. Севастьянов. – СПб.: АНО «Редакция журнала «Третейский суд», 2009

46. Семилютина Н. Г. Биржевые сделки в современном гражданском праве // Журнал российского права. – 2011. – № 6.

47. Семилютина Н. Г. Страны БРИКС: проблемы правового регулирования инвестиций (в соавт. с Н. Г. Дорониной) [Электронный ресурс] // БРИКС: контуры многополярного мира : монография // С. Е. Нарышкин, Т. Я. Хабриева, А. Я. Капустин и др. ; отв. ред. Т. Я. Хабриева, зам. отв. ред. Н. М. Бевеликова. – М., 2015. – Система ГАРАНТ.

48. Скворцов О.Ю. Проблемы третейского разбирательства предпринимательских споров в России: Автореф. дис. ... докт. юрид. наук. СПб., 2006.

49. Скворцов, О. Ю. Арбитраж (третейское разбирательство) в Российской Федерации : учебник для бакалавриата и магистратуры / О. Ю. Скворцов. — М. : Издательство Юрайт, 2019.

50. Суханов Е.А Гражданское право: в 4 т. / М.: Вольтере Клувер, 2004. – Т.1.

51. Терехова Л.А. Выполнение судами функцийсодействия в отношении третейских судов // Вестник гражданского процесса. – 2016. – № 6.

52. Фастова М.А. Медиация как фактор, влияющий на состояние правовой грамотности и правосознания граждан // Правовая культура. – 2012. – № 2 (13)

53. Фирсова А.А. Проблемы и перспективы развития института медиации в России // Современный юрист. – 2016. – № 1.

54. Фурсов Д.А. Третейские суды: пределы легитимности их решений: Учеб. пособие. М.: Статут, 2009.

55. Херсонцев А.И. Альтернативное разрешение споров: проблемы правового регулирования и европейский опыт // Российский юридический журнал. –2003. –№ 3.

56. Шарапов В. В. О государственном (муниципальном) частном партнерстве [Электронный ресурс]. – 2016. – Система ГАРАНТ.

57. Штепан П. Альтернативные способы разрешения споров/ П. Штепан. – СПб., 2002.

58. Яковлев В. Ф. Гражданско-правовой метод регулирования общественных отношений. – М., 2006.

59. Ярков В.В. Гражданский процесс: учебник / 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Волтерс Клувер, 2006.

Լրացուցիչ գրականություն

1. Arnold T. Why ADR? // Alternative Dispute Resolution: How to Use it to Your Advantage. ALI-ABA course of study. 1996. P.19; Goldberg S., Sander F., Rogers N. Dispute Resolution: Negotiation, Mediation and Other Processes. Little, Brown and Compani. 1992.

2. Cronin-Harris C. Mainstreaming: Systematizing Corporate Use of ADR, 59 // Albany Law Review. – 1996.

3. Fergusson Niall. The Great Degeneration How Institutions Decay and Economies Die Penguin Books 2014. P. 97 Howard, Philipp K. It's Time to Clean House. Atlantic Monthly, 14 March 2012.

4. Fouchard P., Gaillard E., Goldman B. On International Commercial Arbitration. Hague, 1999.

5. Howard Philipp K. It's Time to Clean House. Atlantic Monthly, 14 March 2012.

6. Kaufmann-Kohler G., Schultz T. Online Dispute Resolution: Challenges for Contemporary Justice. Hague, 2004.

7. Lurie P. M. Guided Choice: Early Mediated Settlements and/or Customized Arbitrations // Thomson Reuters Journal of the ACCL (Americal College of Construction Lawyers). – Vol. 7. – № 2.

8. Lurie P. M. Using the guided choice process to reduce the cost of resolving construction disputes // Construction Law International. – 2014. – Vol. 9. Iss. 1. 24

9. Rabinovich-Einy O., Katsch E. Technology and the Future of Dispute System Design // Harvard Negotiation Law Review. – 2012. – Vol. 17.

10. Riskin Leonard L. Understanding Mediator's Orientations, Strategies and Techniques: a Grid for the Perplexed // Harward Negotiation Law Review. – 1996. – Vol. 1.

11. Shermer Michael. The moral arc: how science and reason lead humanity toward truth, justice and freedom. Henry Holt and Company, LLC. NY, 2015.

12. Ury W., Bret J., Goldberg S. Getting Disputes Resolved: Designing Systems to Cut the Cost of Conflict. – San-Francisco, 1988.

13. Wagner G. Private Law Enforcement through ADR: Wonder Drug or Snake Oil? // Common Market Law Review. – 2014. – № 51.

14. WIPO Mediation, Arbitration, Expedited Arbitration and Expert Determination Rules and Clauses, WIPO Arbitration and Mediaton Center, 2014. – П. 1.

Հայաստանի Հանրապետության նորմատիվ-իրավական ակտեր

Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրություն

Հայաստանի Հանրապետության Քաղաքացիական օրենսգիրք